

Obsah

1. Obsah a úkoly vojenské toxikologie, charakteristika chemických zbraní	3
1.1. Otravné látky	4
1.1.1. Všeobecná charakteristika	4
1.1.2. Rozdělení otravných látek	6
1.1.3. Fyzikální a chemické vlastnosti	8
1.1.4. Toxikologická charakteristika OL	9
2. Otravné látky s nervově paralytickým účinkem (NPL)	13
2.1. Charakteristika skupiny	13
2.1.1. Sarin	13
2.1.2. Soman	15
2.1.3. Látka VX	15
2.1.4. IVA	16
2.1.5. Modifikované typy NPL	20
2.2. Mechanismus účinku	20
2.2.1. Cholinergní přenos nervového vzruchu	20
2.2.2. Cholinesterázy	22
2.2.3. Model intoxikace NPL	28
2.2.4. Význam dealkylace inhibované AChE	31
2.3. Symptomatologie otravy NPL	31
2.3.1. Klinické formy intoxikace NPL	33
2.3.2. Komplikace otravy NPL	38
2.3.3. Následné stavy	39
2.3.4. Pozdní neurotoxický efekt	39
2.4. Diagnóza a diferenciální diagnóza	40
2.4.1. Diferenciální diagnóza	40
2.4.2. Klinicko-laboratorní vyšetření	41
2.5. Terapie otravy NPL	42
2.5.1. Specifická antidotní terapie	42

2.5.1.1. Anticholinergika	44
2.5.1.2. Reaktivátory cholinesteráz	44
2.5.2. Léčba akutní respirační insuficience	46
2.5.3. Terapie nespecifická	47
2.5.4. Farmakologická profylaxe otravy NPL a možné směry ve vývoji léčby	50
2.5.5. Druhy zdravotnické pomoci	52
2.5.5.1. První pomoc	52
2.5.5.2. Předlékařská pomoc.....	52
2.5.5.3. První lékařská pomoc	52
2.5.5.4. Odborná lékařská pomoc	53
2.5.5.5. Specializovaná lékařská pomoc	53
2.6. Indikace	54
2.7. Ochrana a odmořování	54
2.8. Prognóza	54
3. Otravné látky zpuchýřující	56
3.1. Všeobecná charakteristika	56
3.2. Sírový yperit a dusíkové yperity	57
3.3. Mechanismus účinku yperitů	61
3.4. Mechanismus působení antidot	62
3.5. Symptomatologie otravy	63
3.5.1. Lokální účinky	63
3.5.1.1. Účinek S-yperitu na kůži	63
3.5.1.2. Účinek N-yperitů na kůži a dýchací orgány	64
3.5.1.3. Účinek S- a N-yperitů na trávicí ústrojí	64
3.5.1.4. Celkové příznaky otravy	65
3.5.1.5. Následné stavy po zasažení S-yperitem	65
3.6. Diagnóza a diferenciální diagnóza	66
3.7. Zdravotnická pomoc	67
3.7.1. První pomoc	67

3.7.2. Předlékařská pomoc	67
3.7.3. První lékařská pomoc	68
3.7.4. Odborná a specializovaná pomoc	68
3.8. Důkaz yperitu	69
3.9. Ochrana a odmořování	69
3.10. Prognóza	70
4. Otravné látky všeobecně jedovaté (krevní)	72
4.1. Všeobecná charakteristika	72
4.1.1. Kyanovodík	72
4.1.1.1. Fyzikální a chemické vlastnosti	72
4.1.1.2. Mechanismus účinku	73
4.1.1.3. Symptomatologie akutní otravy	77
4.1.1.4. Symptomatologie chronické otravy	78
4.1.1.5. Následné stavy	79
4.1.1.6. Diagnóza a diferenciální diagnóza	79
4.1.1.7. Zdravotnická pomoc	80
4.1.1.8. Důkaz	81
4.1.1.9. Ochrana a odmořování	81
4.1.1.10. Prognóza	81
4.1.2. Chlórkyan	82
4.1.2.1. Fyzikální a chemické vlastnosti	82
4.1.2.2. Mechanismus účinku	83
4.1.2.3. Symptomatologie otravy	83
4.1.2.4. Diagnóza a diferenciální diagnóza	83
4.1.2.5. Zdravotnická pomoc	84
4.1.2.6. Důkaz	84
4.1.2.7. Ochrana a odmořování	84
4.1.2.8. Prognóza	84
5. Otravné látky dusivé	85
5.1. Charakteristika skupiny	85

5.2. Mechanismus účinku	88
5.3. Klinický obraz	88
5.3.1. Superakutní otrava	89
5.3.2. Akutní otrava	89
5.3.3. Subletální dávky	91
5.3.4. Klinický průběh zasažení chlórpikrinem	91
5.4. Diagnóza a diferenciální diagnóza	91
5.5. Následné stavy	92
5.6. Léčba	92
5.6.1. První pomoc	92
5.6.2. Lékařská a odborná lékařská pomoc	92
5.7. Ochrana a odmořování	93
5.8. Prognóza	93
6. Otravné látky dráždivé	96
6.1. Všeobecná charakteristika	96
6.1.1. Chloracetofenon	96
6.1.2. 2-Chlórbenzalmelondinitril	97
6.1.3. Difenylaminchlórarszin (adamsit)	98
6.1.4. Dibenz-1, 4-oxazepin	98
6.2. Mechanismus účinku	98
6.3. Symptomatologie zasažení	100
6.4. Diagnóza a diferenciální diagnóza	102
6.5. Léčba	102
6.6. Ochrana a odmořování	104
7. Látky psychicky a fyzicky zneschopňující	105
(a) Látky psychicky zneschopňující	105
(b) Látky fyzicky zneschopňující (psychotropní látky) ..	105
7.1. Kyselina d-lysergová a její deriváty	106
7.1.1. Mechanismus psychotomimetického účinku lysergamidu	106
7.1.2. Symptomatologie otravy	108

7.1.3. Diagnóza a diferenciální diagnóza	108
7.1.4. Léčba	108
7.1.5. Prognóza	109
7.2. Fenyletylaminy	112
7.3 Indolalkylaminy	112
7.4. Ostatní indolové deriváty	115
7.5. Estery kyseliny glykolové	115
7.5.1. 3-chinuklidyl benzilát (BZ)	115
7.5.1.1. Mechanismus účinku	116
7.5.1.2. Klinický obraz intoxikace	116
7.5.1.3. Léčba	118
7.6. Arylcyklohexylaminy	119
7.7. Různorodá skupina	119
7.7.1. Marihuana a hašiš	119
7.7.2. Kokain	120
7.8. Aziridiny	120
7.9. Tremorogenní látky	121
7.9.1. Tremorin	121
7.9.2. Tremorogenní mykotoxiny	121
7.10. Lathyrogenní látky	121
7.10.1. Imino- β , β' -dipropionitril (IDPN)	121
8. Chemické látky fytotoxické	123
8.1. Herbicidy	123
8.1.1. Všeobecná charakteristika	123
8.1.2. Způsoby použití	128
8.1.3. Kyselina dichlórphenoxyoctová (2,4-D)	128
8.1.4. Kyselina trichlórphenoxyoctová (2,4,5-T)	130
8.1.5. Kyselina 4-amino-3,5,6-trichlórpicolinová (Picloram)	130
8.1.6. Kyselina kakodylová	131
8.2. Organodusíkové herbicidy	131

8.3. Dípyridylové herbicidy	131
8.3.1. Paraquat (PQ)	133
8.3.2. Diquat (DQ)	136
8.4. Ostatní herbicidy	136
8.4.1. Endothal	136
8.4.2. Dalapon	137
8.5. Zdravotní důsledky používání fyto toxických látek za 2. Indočínské války	137
8.6. Ochrana proti herbicidům	138
8.7. Prognóza	138
9. Diverzní použití OL a dalších vysoce toxických sloučenin	139
9.1. Všeobecná charakteristika	139
9.2. Kritéria při výběru látek pro diverzní účely	139
9.3. Cíle sabotáže	140
9.4. Vymezení sloučenin vhodných k sabotážním účelům ...	141
9.5. Diagnóza a léčení	143
9.6. Diferenciální diagnóza	143
10. Perspektivní otravné látky	144
10.1. Úvod	144
10.2. Toxiny živočišného, rostlinného a mikrobiálního původu	144
10.2.1. Botulotoxin A	144
10.2.2. Stafylokokový enterotoxin B	147
10.2.3. Saxitoxin	148
10.2.4. Tetrodotoxin	153
10.2.5. Trichothecenové mykotoxiny	153
10.2.6. Ricin	161
10.3. Supertoxické syntetické jedy	162
10.3.1. Halogenované dioxiny a dibenzofurany	162
11. Genetické a etnické zbraně	170
11.1. Všeobecná charakteristika	170

11.2. Glukoso-6-fosfát-dehydrogenáza (G6PD)	171
11.3. Methemoglobinémie	172
11.4. Organoleptické zjišťování HCN a jeho soli	172
11.5. Deficit α_1 -antitrypsinu	172
11.6. Neutropenie	173
11.7. Porucha funkce AChE	173
11.8. Možnost záměrného poškození reparačních pochodů v DNA	173
12. Látky zápalné	175
12.1. Všeobecná charakteristika	175
12.2. Rozdělení zápalných látek	176
12.2.1. Zápalné kovy	176
12.2.1.1. Hořčík	177
12.2.1.2. Hliník	177
12.2.2. Pyrotechnické zápalné slože	177
12.2.3. Zápalné látky na bázi olejů	178
12.2.4. Zápalné látky na bázi směsí olejů a kovy	179
12.2.5. Pyroforické zápalné látky	179
12.2.5.1. Bílý fosfor	180
12.2.5.2. Zirkon, titan a vyčerpaný uran	180
12.2.6. Anorganické látky hořící s vodou	180
12.2.7. Perspektivní typy zápalných látek	180
12.3. Prostředky použití	181
12.4. Způsoby otravy a poškození	181
12.5. Ochrana a odmořování	183
12.6. Léčení	184
12.7. Prognóza	184
13. Látky dýmotvorné	185
13.1. Všeobecná charakteristika a rozdělení	185
13.1.1. Bílý fosfor a plastifikovaný bílý fosfor	185
13.1.2. Oxid sírový a kyselina chlór-sulfonová (FS)	186

13.1.3. Hexachlóretanová směs (HC)	186
13.1.4. Chlorid titaničitý (FM)	186
13.1.5. Dýmotvorné oleje	187
13.2. Způsoby a prostředky nasazení, cesty průniku	187
13.3. Mechanismus účinku	187
13.4. Toxicita	187
13.5. Symptomatologie a diagnóza	187
13.6. Ochrana a odmořování	188
13.7. První pomoc a léčení	188
14. Toxikologicky významné noxy vojenského prostředí	189
14.1. Pohonné látky	190
14.1.1. Paliva pro spalovací motory	190
14.1.1.1. Všeobecná charakteristika	190
14.1.1.2. Toxický účinek	191
14.1.1.3. Ochrana a zdravotnická pomoc	191
14.1.1.4. Tetraetylolovo	191
14.1.1.5. Akutní otrava tetraetylolem	191
14.1.1.6. Ochrana a zdravotnická pomoc	192
14.1.2. Raketová paliva	193
14.1.2.1. Všeobecná charakteristika	193
14.1.2.2. Toxický účinek	193
14.1.2.3. Ochrana a zdravotnická pomoc	195
14.1.3. Anorganické jedy vznikající při požárech	197
14.1.3.1. Oxid uhelnatý	197
14.1.3.2. Látky s dráždivým účinkem na plíce	201
14.1.3.3. Otrava kyanovodíkem	202
14.1.4. Otrava sirovodíkem	202
14.1.5. Oxid siřičitý	203
14.1.6. Amoniak	204
14.1.7. Formaldehyd	204

15. Prostředky a způsob použití OL v armádách NATO	207
15.1. Binární chemické zbraně (BCHZ)	207
15.2. Inkapsulace aerosolů OL	214
16. Obecné zásady poskytování zdravotnické pomoci otráveným osobám	215
16.1. Úvod	215
16.2. Odstranění jedovatých látek, obecně	217
16.2.1. Odstranění jedovatých látek před absorpcí	217
16.2.1.1. Provokace zvracení	218
16.2.2. Výplach žaludku	219
16.2.3. Opatření ke snížení absorpce	221
16.2.3.1. Adsorpční uhlí	221
16.2.3.2. Laxancia	221
16.2.3.3. Očistný nálev (klyzma)	222
16.2.3.4. Částečná a úplná očista kůže	222
16.3. Opatření k urychlení eliminace	222
16.3.1. Všeobecně	222
16.3.1.1. Forsírovaná osmotická diuréza	223
16.3.1.2. Forsírovaná alkalická diuréza	223
16.3.1.3. Forsírovaná kyselá diuréza	223
16.3.1.4. Furosemidem indikovaná diuréza	223
16.3.2. Mimotělní odstraňování toxických látek	224
16.3.3. Výměnná krevní transfúze a plazmaferéza	225
16.4. Zachování základních životních funkcí	225
16.4.1. Při zástavě dýchání	225
16.4.2. Při zástavě srdeční činnosti	222
16.4.3. V bezvědomí při zachovalém dýchání	230
16.4.4. Další opatření	230
16.5. Specifická antidotní terapie	230
17. Prostředky individuální a kolektivní ochrany	232

17.1. Význam ochrany proti BCHL v bojové činnosti voják ..	232
17.2. Definice a opatření PCHO	232
17.3. Síly a prostředky k realizaci opatření PCHO	234
17.3.1. Prostředky individuální ochrany	234
17.3.2. Činnost při napadení CHZ	235
17.4. Význam výcviku	237